

Kaarinan kaupungin kotouttamis- ohjelma

2022-2023

Kaarina

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Kotouttamisohjelmaa ohjaavat lait ja ohjelmat	4
2.1 Laki kotoutumisen edistämisestä	4
2.2 Varsinais-Suomen maahanmuuttostrategia 2020-luvulle	5
2.3 Kaarina-strategia	6
3. Pakolaisten vastaanotto kuntaan ja maahanmuuton tilanne Kaarinassa	8
4. Kotoutumisen edistämisen muuttuva toimintaympäristö	14
5. Kaarinan kaupungin palvelut kotoutumisen tukena	16
5.1 Ohjaus ja neuvonta	16
5.2 Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma	16
5.3 Tulkkaus	17
5.4 Asuminen	17
5.5 Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus ja esiopetus	17
5.6 Perusopetus	19
5.7 Perusopetuksen jälkeinen koulutus	20
5.8 Suomen kielen opetus	20
5.9 Työllisyyspalvelut	21
5.10 Sosiaalipalvelut	22
5.11 Terveyspalvelut	23
5.12 Vapaa-ajan palvelut	24
6. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa kotoutumisen edistämiseksi	26
7. Etnisen tasa-arvon ja hyvien väestösuhteiden edistäminen sekä syrjinnän ehkäisy	27
8. Kotoutumisen edistämisen kehittämistarpeet ja –toimenpiteet	28

1. Johdanto

Kotouttamisohjelma on keskeinen väline, jolla kunnassa voidaan vaikuttaa kotoutumisen edistämisen sisältöön. Ohjelman tarkoitus on edistää kotoutumista ja monialaista yhteistyötä. Ohjelmassa on otettava huomioon kaikki kunnan alueella asuvat maahan muuttaneet oleskelun perusteesta riippumatta. Kuntien kotouttamisohjelman laatimisen lähtökohtana on laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). Lain mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava kotouttamisohjelma, joka hyväksytään kunnanvaltuustossa kerran valtuustokaudessa. Kunta on oikeutettu valtion maksamiin korvauksiin kotoutumispalveluiden järjestämisestä kotoutumislain mukaisesti, mutta korvausten saaminen edellyttää voimassa olevaa kotouttamisohjelmaa. Kaarinan kaupungin edellinen kotouttamisohjelma on tehty vuosille 2018-2021 ja se tehtiin ELY-keskuksen koordinoimana yhteistyössä Turun seudun kuntien kanssa.

Lain velvoitteiden lisäksi ohjelma kytkeytyy myös kaupungin strategisen suunnittelun ja seurannan kokonaisuuteen. Kotouttamisohjelma täsmentää ja täydentää kaupungin kehittämistyötä kotoutumisen näkökulmasta.

Kotouttamisohjelman valmistelun ohjausryhmänä toimi kotouttamistyöryhmä, jossa on edustajia kaupungin eri palvelualueilta. Työryhmä kokoontui säännöllisesti syksyn 2021 ja kevään 2022 aikana ja se linjasi ohjelman valmistelua. Eri vastuualueiden johtoryhmille ja kolmannen sektorin toimijoille lähetettiin kotouttamisohjelmaan liittyvä kysely, jossa kartoitettiin kehittämistarpeita ja -toimenpiteitä maahanmuuttajien kotoutumisen näkökulmasta alla olevista teemoista:

- neuvonta ja ohjaus
- koulutus, osaaminen ja oppiminen
- aktiivisuus, osallisuus ja vapaa-aika
- terveys ja hyvinvointi
- työllisyys ja yrittäjyys
- hyvien väestösuhteiden edistäminen.

Lisäksi maahanmuuttajien työllisyyden ja yrittäjyyden näkökulmasta järjestettiin keskustelutilaisuus, johon osallistui Kaarinan kaupunginjohtaja ja sosiaali- ja terveysjohtaja sekä edustajat Varsinais-Suomen ELY-keskuksesta, Varsinais-Suomen TE-toimiston kotoutumispalveluista, Kaarinan Kehitys Oy:stä, Kaarinan yrittäjät ry:stä, Turku Science Parkista ja ammattiopisto Liviasta. Tilaisuudessa pohdittiin keinoja maahanmuuttajien työllisyyden ja yrittäjyyden edistämiseksi sekä koottiin ajatuksia siitä,

miten kotouttamisohjelmassa voidaan huomioida Varsinais-Suomen maahanmuuttostrategian tavoitteet konkretian tasolla.

Erityisiä haasteita kotouttamisohjelman valmisteluun on tuonut muuttuva toimintaympäristö. Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista julkaistiin 17.6.21. Selonteon pohjalta lakia kotoutumisen edistämisestä uudistetaan vuoden 2022 aikana ja uuden lainsäädännön on tarkoitus astua voimaan vuoden 2024 lopussa. Uudistus kytkeytyy tiiviisti hyvinvointialueuudistukseen sekä TE 2024 -uudistukseen, jonka myötä TE-palvelut siirtyvät kunnille. Selonteossa esitetään, että myös kotoutumispalveluiden kokonaisvastuu jää kuntiin vuonna 2024 ja työvoiman ulkopuolella olevien osalta vastuu on kunnalla jo 1.1.2023. Näiden lainsäädännön ja rakennemuutosten lisäksi Kaarinan kaupungin strategian uudistustyö aloitettiin keväällä 2022, mikä toi omat haasteensa kotouttamisohjelman kytkemiselle kaupungin strategiaan.

Koska kotouttamisohjelman valmistelun aikana keväällä 2022 lainsäädännön uudistukset ja rakennemuutokset ovat edelleen hyvin keskeneräisiä, jäi kotouttamisohjelmaan väistämättä epätarkkuutta ja epäselviä asioita, eikä valmistelutyötä pystytty tekemään niin strategisesti kuin työryhmä olisi toivonut. Tämän kotouttamisohjelman tavoite onkin toimia tilannekuvauksena hyvinvointialueuudistuksen jälkeistä kunnan kotouttamistyötä ajatellen. Näin ollen kotouttamisohjelmaa valmistelemassa ollut työryhmä esittää, että Kaarinan kaupunki aloittaa uuden kotouttamisohjelman valmistelun mahdollisimman pian kotoutumislainsäädännön valmistumisen ja hyvinvointialueuudistuksen jälkeen vuoden 2023 aikana.

2. Kotouttamisohjelmaa ohjaavat lait ja ohjelmat

Maahanmuuttotyötä ohjaavista lainsäädännöllisistä velvoitteista keskeinen on laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010), joka tuli voimaan 1.9.2011. Lisäksi kotouttamisohjelman laatimisen lähtökohdiana on Varsinais-Suomen maahanmuuttostrategia 2020 luvulle sekä kaupungin strategia.

2.1 Laki kotoutumisen edistämisestä

Kotoutumislain keskeiset tavoitteet ovat kotoutumisen kaksisuuntaisuuden edistäminen ja kotouttamistoimenpiteiden vaikuttavuuden lisääminen, alkuvaiheen ohjauksen parantaminen sekä maahanmuuttajien osallisuuden lisääminen. Tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Maahanmuuttajalle on tarjottava kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä ja palveluita erityisesti alkuvaiheessa.

Tavoitteena on, että laissa säädetyillä toimenpiteillä ja palveluilla edistetään maahanmuuttajien mahdollisuutta saavuttaa muun väestön kanssa tasavertainen asema yhteiskunnassa sekä oikeuksien että velvollisuuksien kannalta.

Kotoutumislain tarkoituksena on myös edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Tavoitteena on, että laissa säädetyillä toimenpiteillä tuetaan maahanmuuttajien osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä kaksisuuntaista kotoutumista.

Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista julkaistiin 17.6.2021. Selonteon pohjalta lakia kotoutumisen edistämisestä on tarkoitus uudistaa vuoden 2022 aikana ja uuden lainsäädännön on tarkoitus astua voimaan vuoden 2024 lopussa. Uudistus kytkeytyy tiiviisti hyvinvointialueuudistukseen sekä TE 2024 -uudistukseen, jonka myötä TE-palvelut siirtyvät kunnille. Selonteossa esitetään, että kotoutumispalveluiden kokonaisvastuu siirtyisi kunnille vuonna 2024 ja työvoiman ulkopuolella olevien osalta vastuu siirtyisi kuntaan jo 1.1.2023.

Keskeiset selonteossa esitettävät uudistukset ovat:

1) Kotoutumisen alkuvaiheen tehostamiseksi valmisteltava **maahanmuuttajan kotoutumisohjelma**, jonka laatimisesta kunta vastaa. Kotoutumisohjelmaan sisältyisi vähintään osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi, kotoutumissuunnitelma, uutena palveluna lakiin sisällytettävä monikielinen yhteiskuntaorientaatio, kotoutumiskoulutusta, muita palvelutarpeeseen perustuvia kotoutumista ja työllistymistä edistäviä palveluita, ohjausta ja neuvontaa sekä jatko-ohjaus ohjelman päättyessä. Lisäksi kotoutumista edistäviä palveluita järjestettäisiin osana kunnallisia perus- tai työllisyyspalveluita, kansallista koulutusjärjestelmää, hyvinvointialueen järjestämiä sosiaali- ja terveystyöpalveluitä

taikka järjestöjen, yhdistysten tai yhteisöjen toimintaa. Kunta voisi toteuttaa kotoutumishjelman tai sen osan yhteistyössä muiden kuntien kanssa.

2) Peruspalveluiden ja yleisen **koulutusjärjestelmän kehittäminen** vastaamaan entistä paremmin myös maahanmuuttajien tarpeisiin.

3) **Ohjauksen ja neuvonnan vakinaistaminen ja vahvistaminen** kaikille Suomeen muuttaneille maahanmuuton perusteesta, elämäntilanteesta tai maassa asutusta ajasta riippumatta.

2.2 Varsinais-Suomen maahanmuuttostrategia 2020-luvulle

Varsinais-Suomen maahanmuuttostrategia 2020-luvulle julkaistiin 13.2.2020. Strategian käytännön toteuttamisesta vastasi Siirtolaisuusinstituutti tehden yhteistyötä monien eri tahojen kanssa. Maahanmuuttostrategia luo suuntaviivat maakunnan tilanteelle alueella asuvia ulkomaalaisia koskien sekä tarjoaa toimenpideratkaisuja kotouttamiseen liittyviin asioihin.

Varsinais-Suomen maahanmuuttostrategian kolme päätavoitetta ovat

1. Osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen
2. Vetovoiman ja pitovoiman lisääminen
3. Hyvien väestösuhteiden edistäminen

Strategiassa linjatut toimenpiteet näiden tavoitteiden saavuttamiseksi ovat

Tavoite 1. Osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen

1. Mahdollistetaan vastuullinen ja pitkäjänteinen työperusteinen maahanmuutto tunnistamalla rekrytoivien työnantajien tarpeet
2. Varmistetaan Varsinais-Suomessa jo asuvien maahanmuuttajien osaamisen hyödyntäminen ja otetaan käyttöön tehokkaammat ja joustavammat osaamisen tunnistamisen keinot
3. Järjestetään säännöllisiä rekrytointitapahtumia ja hyödynnetään ulkomaalaistaustaisten rekrytoinneissa
4. Edistetään nopeaa ja tehokasta työlupaprosessia alueen yritysten toiminnan ja kasvun turvaamiseksi
5. Lisätään työllistymistä ja työelämää koskevaa tiedotusta ja neuvontaa työnantajille

6. Varmistetaan työelämän tarpeita vastaavan ammatillisen sekä täydennys- ja muuntokoulutuksen saatavuus

Tavoite 2. Vetovoiman ja pitovoiman lisääminen

7. Luodaan kokonaisvaltaiset asettumispalvelut koko perheelle

8. Monipuolistetaan maahanmuuttajien mahdollisuuksia opiskella kieltä

9. Luodaan viranomaisrajat ylittäviä yhden luukun neuvonta-, ohjaus- ja kotouttamispalveluja ja hyödynnetään sähköisten palvelujen mahdollistamaa monikielisyyttä ja etäpalveluja koko maakunnan alueella

10. Luodaan pysyvää yhteistoimintaa työnantajien, työelämän järjestöjen, työllistymispalveluiden, oppilaitosten ja kansalaisjärjestöjen välillä.

Tavoite 3. Hyvien väestösuhteiden edistäminen

11. Luodaan lisää kohtaamisen ja keskustelujen mahdollisuuksia eri taustoista oleville ihmisille

12. Järjestetään työyhteisöille koulutusta työelämän monimuotoisuudesta

13. Tuetaan yhdistysten tekemää maahanmuuttajien kotouttavaa toimintaa ja maahanmuuttajien omaa yhdistystoimintaa

14. Vahvistetaan avointa keskusteluilmapiiriä lisäämällä maahanmuuttoon liittyvää tietopohjaa ja järjestämällä alueellisia tilaisuuksia strategian toteuttamiseksi.

15. Tunnistetaan maahanmuuttoon liittyviä kielteisiä ilmiöitä ja etsitään niihin ratkaisuja.

Monet strategian edellä mainituista toimenpiteistä ovat osa Kaarinan kaupungin kotouttamistoimintaa ja osa linkittyvät kotouttamisohjelman kehittämistavoitteisiin. Kotouttamislainsäädännön muutosten, TE2024-uudistuksen sekä hyvinvointialueuudistuksen myötä nämä maahanmuuttajille suunnatut toimenpiteet tulisi saada osaksi kunnan rakenteita. Osa toimenpiteistä on sellaisia, jotka ovat tarkoituksenmukaista toteuttaa seudullisesti tai joihin odotetaan valtakunnallista tukea.

2.3 Kaarina-strategia

Kaarinan kaupungin strategia valtuustokaudella 2017-2021 ohjaa kaupungin toimintaa tavoitellen visiota Kaarina - Luonnollisesti yhdessä. Kaupungin arvot yhdessä, avoimesti ja asiakaslähtöisesti ohjaavat kaikkea toimintaa ja palveluntuotantoa. Strategiset päämäärät 1) vastuullinen johtaminen, 2) hyvinvoinnin edistäminen ennakoivasti, 3) viihtyisä, turvallinen ja toimiva lähiympäristö sekä 4) sujuvat ja turvalliset arjen palvelut läheltä koskevat jokaista kuntalaista.

Kaarinan kaupungin strategian tavoitteet ja arvot sekä niihin liittyvät linjaukset koskevat luonnollisesti myös maahanmuuttajia, vaikka heitä ei erikseen nosteta esiin strategian kohderyhmänä.

Tämän kotouttamisohjelman valmistelua aloitettiin samaan aikaan, kun kaupungin strategian uudistustyö käynnistyi. Strategian valmistelutyö on edelleen kesken ja sen työn yhteydessä on mahdollista tarkastella myös kotouttamisohjelman tavoitteita. Merkittävää on se, miten uuden valtuustokauden strategiset tavoitteet ohjaavat konkreettisesti maahanmuuttajien palveluiden kehittämistä. Myös sillä, miten maahanmuuttajat pääsevät osallistumaan yhteiskuntaan ja antamaan panoksensa täysivaltaisina kuntalaisina on suuri strateginen merkitys kaupungin tulevaisuuden palveluiden suunnittelussa. Kotouttamisohjelman tehtävänä on rikastuttaa kaupungin strategista työtä ja eri toimijoiden toimintaa sekä edistää kotoutumisen edistämisen valtavirtaistumista Kaarinan kaupungissa.

3. Pakolaisten vastaanotto kuntaan ja maahanmuuton tilanne Kaarinassa

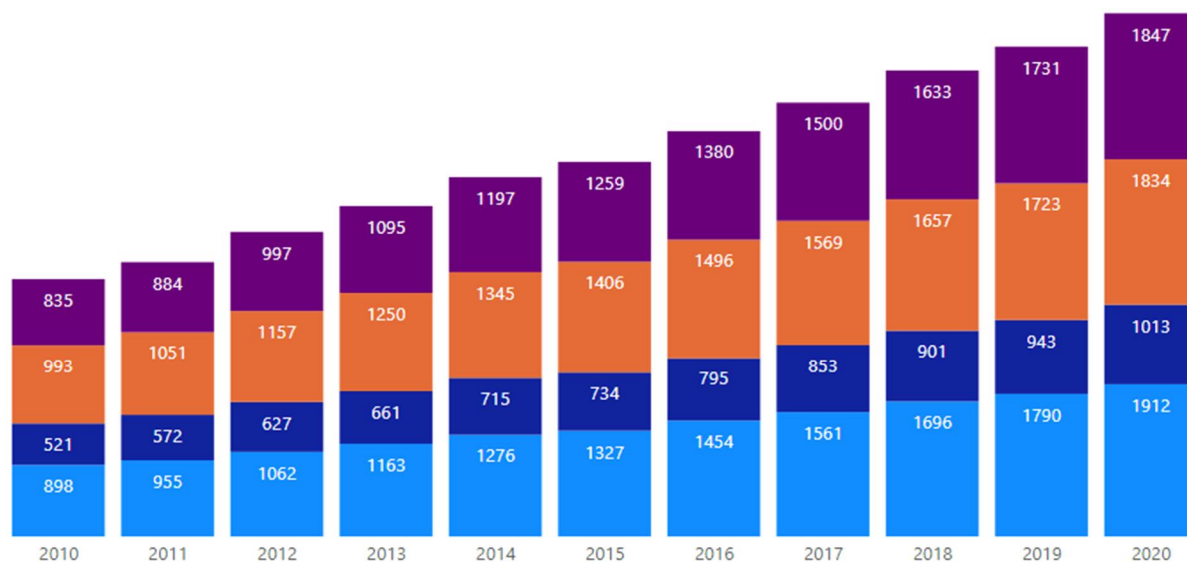
Kaarinan kaupungilla on ELY-keskuksen kanssa vuonna 2015 tehty toistaiseksi voimassa oleva sopimus pakolaisten kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Sopimuksen mukaan kaupunki vastaanottaa vuosittain noin 10 ELY-keskuksen kotoutumislain 43 §:n nojalla osoittamaa pakolaista ja kaupunki varautuu järjestämään kotoutumista edistävät palvelut ja toimenpiteet kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentin mukaisille, kuntaan osoitetuille ja sijoittuneille henkilöille.

ELY-keskus on sijoittanut kuntaan viime vuosina vain muutamia kansainvälistä suojelua saavia henkilöitä. Vuosina 2017-2021 kuntasijoituksia on ollut yhteensä yhdeksän, joista kuusi alaikäistä ilman huoltajaa tullutta pakolaista. Vuonna 2022 ELY-keskus on sijoittanut kuntaan kaksi alaikäistä ilman huoltajaa tullutta pakolaista. Kiintiöpakolaisia on Kaarinaan tullut viimeksi vuonna 2015. ELY-keskus on esittänyt, että Kaarinaan sijoitetaan vuoden 2022 kiintiöpakolaiskiintiöstä yksi viisihenkinen perhe. Alustavan arvioin mukaan kiintiöpakolaiset saapuvat Suomeen aikaisintaan alkusyksyllä 2022, mutta todennäköisemmin vasta vuoden 2023 alkupuolella. Pakolaistaustaisten henkilöiden itsenäinen kuntien välinen muuttoliike on kuitenkin ollut viime vuosina melko vilkasta ja myös Kaarinaan pakolaistaustaiset henkilöt ja perheet muuttavat pääsääntöisesti itsenäisesti ilman ELY-keskuksen kuntapaikkaa.

Ulkomaalaistaustaisen väestön määrän kasvu on ollut selkeä trendi kansallisesti ja myös Varsinais-Suomessa ja Kaarinassa. Väestöennusteen mukaan vieraskielisten määrä Varsinais-Suomessa kasvaisi yhteensä noin 46 000 henkilöllä (122 %) vuosina 2020-2040. Ennusteen mukaan kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvia tulee vuonna 2040 olemaan Varsinais-Suomessa runsaat 400 000 eli 83,1 % väestöstä ja vieraskielisiä noin 84 000 eli 16,9 % väestöstä. Vieraskielisen väestön osuus yli kaksinkertaistuisi nykytilanteeseen verrattuna ja tähän tulee varautua myös Kaarinassa.

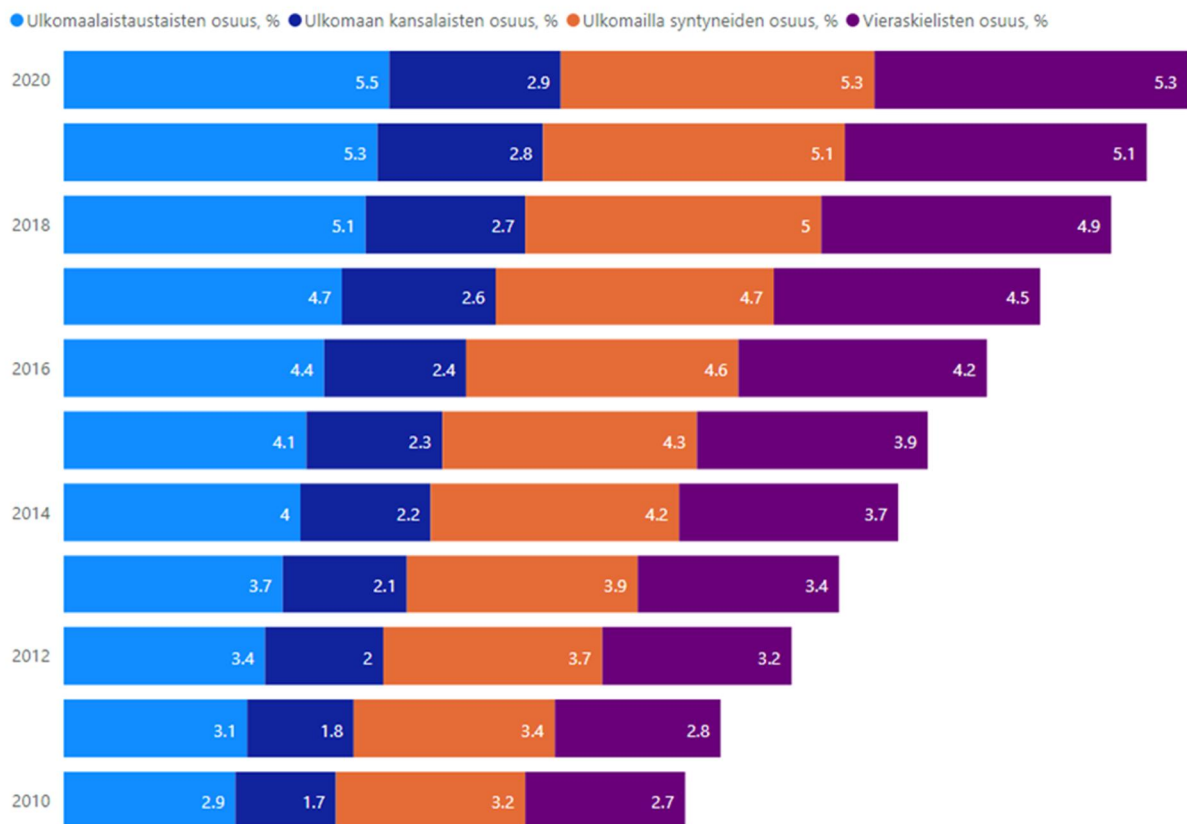
Kuvioista 1 ja 2 näkyy, että ulkomaalaistaustaisten kuntalaisten määrä on Kaarinassa yli kaksinkertaistunut 10 vuodessa. Vuonna 2020 Kaarinassa asui 1912 ulkomaalaistaustaista henkilöä. Ulkomaan kansalaisia heistä oli 1013, ulkomailla syntyneitä 1834 ja vieraskielisiä 1847. Vuonna 2020 ulkomaalaistaustaisia oli Kaarinassa 5,5 %, kun koko maassa heitä oli 8 % väestöstä.

● Ulkomaalaistaustaisia ● Ulkomaan kansalaisia ● Ulkomailla syntyneitä ● Vieraskielisiä

Lähde: Tilastokeskus, Maahanmuuttajat ja kotouttaminen

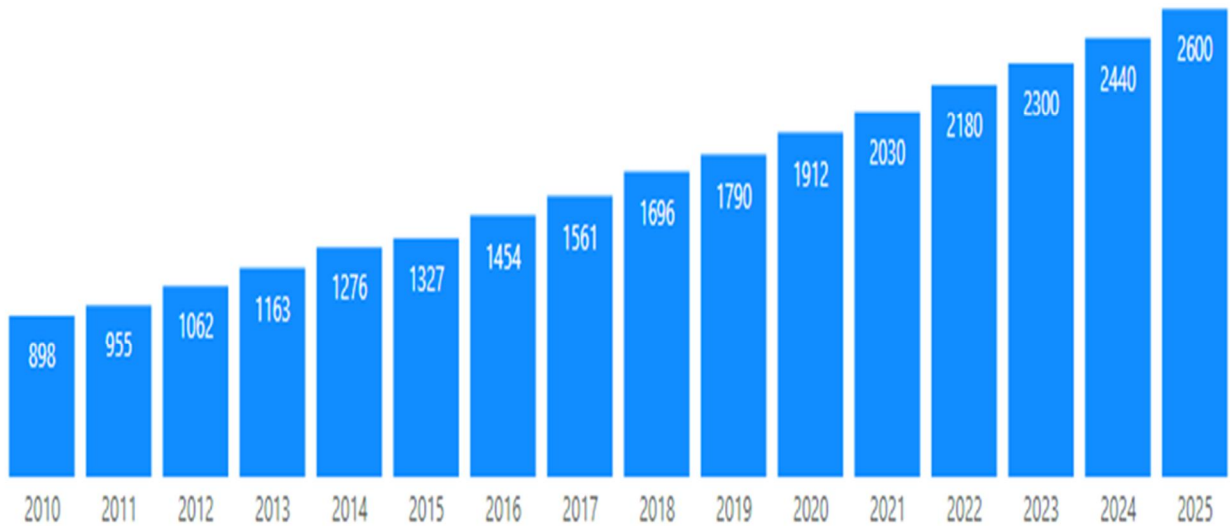
Kuvio 1. Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä Kaarinassa

Lähde: Tilastokeskus, Maahanmuuttajat ja kotouttaminen

Kuvio 2. Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä (%) Kaarinassa

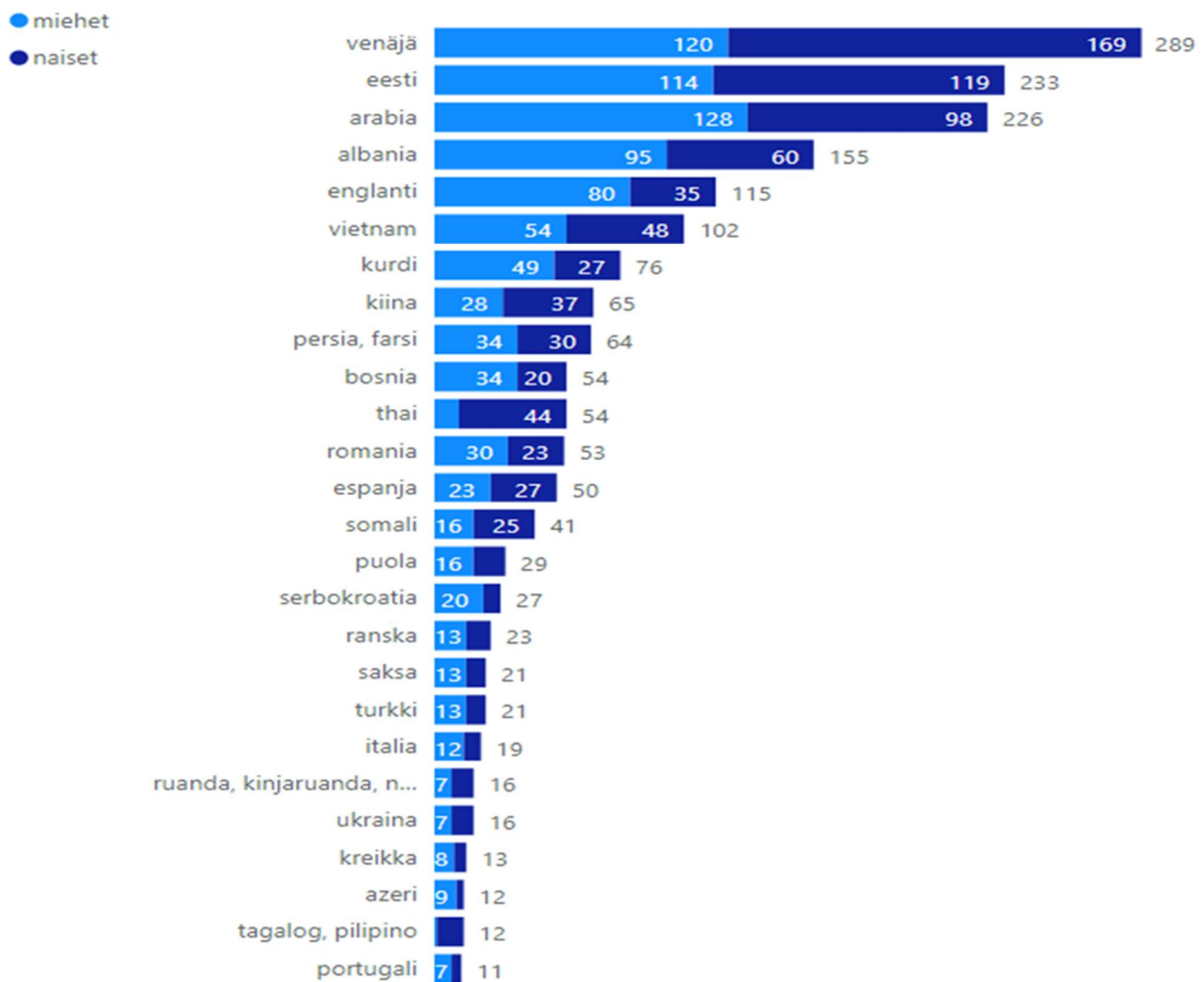
Ulkomaalaistaustaisten määrän kasvun uskotaan jatkuvan Kaarinassa myös tulevina vuosina. Ulkomaalaistaustaisten määrä on kuluneiden 12 vuoden aikana lisääntynyt vuosittain keskimäärin reilulla sadalla henkilöllä. Vuonna 2022 ja siitä eteenpäin määrän kasvun odotetaan ennusteen mukaan kiihtyvän noin 150 henkilöön vuosittain. Ennusteiden tekeminen on kuitenkin valitsevassa eurooppalaisessa tilanteessa haastavaa, sillä ulkomaalaistaustaisten asukkaiden määriin voi tulla suuria heilahduslyhyessäkin ajassa.

Lähde: Tilastokeskus, Maahanmuuttajat ja kotouttaminen

Kuvio 3. Ulkomaalaistaustaisten määrän kehitys, ennuste 2021-2025

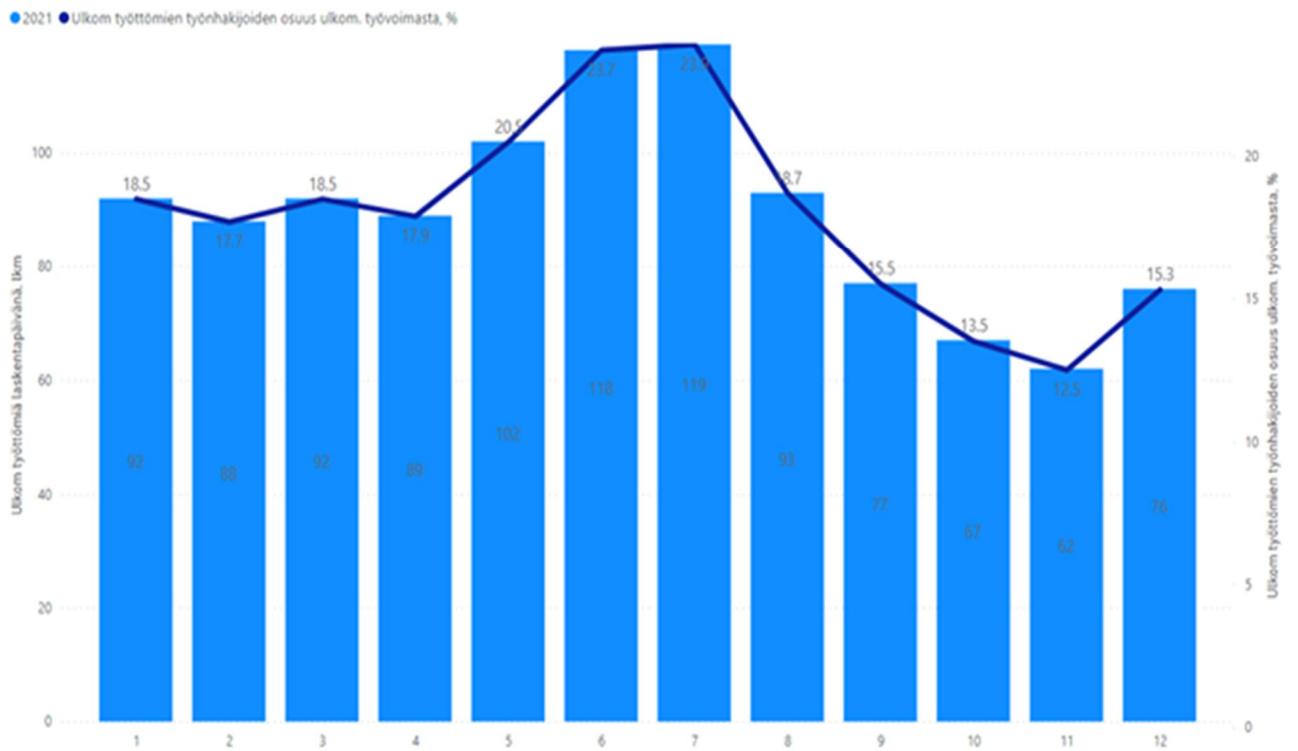
Kuviossa 4 on esitetty eri kieliryhmien osuudet Kaarinassa. Vieraskielisiä oli vuonna 2021 yhteensä 1945. Suurimmat kieliryhmät muodostavat venäjänkieliset (289 henkilöä), vironkieliset (233 henkilöä), arabiankieliset (226 henkilöä) ja albaniankieliset (155 henkilöä). Vieraskielisten työttömyysaste on noin 10 prosenttiyksikköä korkeampi kuin suomen- ja ruotsinkielisten. Ero kuitenkin kaventuu maasoolovuosien karttuessa ja maahanmuuton työperäisyyden perusteella.

Lähde: Tilastokeskus, Maahanmuuttajat ja kotouttaminen

Kuvio 4. Eri kieliryhmät Kaarinassa vuonna 2021

Kuviossa 5 on esitetty ulkomaisten työttömien määrä ja osuus ulkomaisesta työvoimasta. Kaarinassa ulkomaisesta työvoimasta oli vuoden 2021 lopussa työttömänä 15,3 %. Kausivaihtelu on melko suurta, sillä kesäaikana lähes 24 % ulkomaisesta työvoimasta oli työttömänä ja vähimmillään työttömiä oli marraskuussa 12,5 %.

Lähde: Tilastokeskus, Maahanmuuttajat ja kotouttaminen

Kuvio 5. Ulkomaisten työttömien määrä ja osuus ulkomaisesta työvoimasta (%)

4. Kotoutumisen edistämisen muuttuva toimintaympäristö

Kotoutumislain mukaisten palveluiden toimintaympäristö suuressa muutoksessa. Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista julkaistiin kesäkuussa 2021. Selonteon pohjalta lakia kotoutumisen edistämisestä uudistetaan vuoden 2022 aikana ja uuden lainsäädännön on tarkoitus astua voimaan vuoden 2024 lopussa. Uudistus kytkeytyy tiiviisti hyvinvointialueuudistukseen sekä TE 2024 -uudistukseen, jonka myötä TE-palvelut siirtyvät kunnille. Selonteossa esitetään, että myös kotoutumispalveluiden kokonaisvastuu jää kuntiin vuonna 2024 ja työvoiman ulkopuolella olevien osalta vastuu on kunnalla jo 1.1.2023.

Kaarinassa kotoutumisen palvelut ovat olleet hyvin sosiaalihuoltopainotteisia ja sosiaalipalveluiden sosiaalityöntekijä sekä -ohjaaja ovat vastanneet alkuvaiheen kotouttamisesta ja palveluiden koordinoinnista. Sosiaalihuollon työntekijät siirtyvät hyvinvointialueelle vuoden 2023 alussa ja kunnassa tulee pohtia, miten kotoutumislain mukaiset tehtävät organisoidaan ja resursoidaan.

Kunnan tehtäväksi jää työvoiman ulkopuolella olevien alkukartoitusten ja kotoutumissuunnitelmien laatimisen lisäksi kuntapaikalla tulevien kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden asumisen ja arjen järjestämiseen liittyvä tuki, ohjaus ja neuvonta. Pakolaisia vastaanottavassa kunnassa, johon muuttaa enenevässä määrin myös muita maahanmuuttajia, tulisi olla asiantuntemusta ja koordinointikykyä maahanmuuttajiin, pakolaisuuteen ja kotoutumiseen liittyvissä asioissa. Epävakaan maailmanpoliittisen tilanteen vuoksi myös erilaisiin pakolaisvirtoihin on kunnassa syytä varautua resursoimalla kotoutumistyötä riittävästi. Lisäksi kotoutumisen kokonaisuudessa on syytä panostaa yhteistyöhön kolmannen sektorin ja hyvinvointialueen kanssa. Merkittävä kunnan tehtävä on myös kotouttamisohjelman päivittäminen ja sen tavoitteiden seuranta.

Valtioneuvoston selonteossa kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista kunnille esitetään vanhojen tehtävien lisäksi myös uusia velvoitteita kotoutumisen palveluiden suhteen. Keskeisimmät näistä ovat kotoutumisen alkuvaiheen tehostamiseen tarkoitetun kotoutumishjelman tekeminen kaikille maahanmuuttajille, maahanmuuttajien omakieliset matalan kynnyksen palvelut sekä omakielinen yhteiskuntaorientaatio. Uudet lakisääteiset palvelut vaativat huomattavaa resursointia kunnassa ja Kaarinan kaupungin on tarkoituksenmukaista tuottaa niitä ainakin osin yhteistyössä muiden kuntien kanssa.

Nykyisen kotoutumislain mukaisista kotoutumissuunnitelmista on työvoiman osalta vastannut TE-toimisto. Vuosina 2015-2019 TE-toimistossa tehtiin kaarinalaisille kotoutumissuunnitelmia yhteensä 362 eli noin 72 vuodessa. Vuonna 2021 TE-toimistossa tehtiin 71 kotoutumissuunnitelmaa kaarinalai-

sille työttömille maahanmuuttajille ja vuonna 2020 vastaava luku oli 44. Kaarinalaisille tehdyistä alkukartoitusten määrästä ei ole saatavilla tilastotietoa. Kuten sanottu myös työttömien työnhakijoiden alkukartoitusten ja uuden lainsäädännön mukaisten kotoutumishjelmien teko siirtyy kunnan vastuulle vuonna 2024.

Jatkossa onnistuminen kotoutumisen edistämässä edellyttää tiivistä yhteistyötä asukkaiden, kaupungin ja hyvinvointialueen kesken. Kunnassa on syytä huolehtia siitä, että kotoutumislain mukaisiin tehtäviin ja palveluihin on osoitettu riittävä resurssi. Lisäksi kunnan tulee tunnistaa tarvittavat yhdyspinnat ja kehittää tarvittavat rakenteet ja yhteistyökäytännöt myös kotoutumisen palveluissa.

5. Kaarinan kaupungin palvelut kotoutumisen tukena

5.1 Ohjaus ja neuvonta

Maassaolon alkuvaiheen ohjauksella ja neuvonnalla pyritään vastaamaan maahanmuuttajien erityistarpeisiin sekä edistää kotoutumista. Maassaolon alkuvaiheessa henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa tarvitaan paljon monissa arkisissa asioissa sekä viranomaisasiointeihin ja etuuksiin liittyvissä asioissa. Ennen hyvinvointialueuudistusta alkuvaiheen työskentelystä vastaavat oma sosiaalityöntekijä ja -ohjaaja. Vuoden 2023 alussa kuntaorganisaatio vastaa maahanmuuttajien yleisestä ohjauksesta ja neuvonnasta.

Neuvontaa kunnan palveluista annetaan peruspalveluiden yhteydessä. Lisäksi Kaarinan kaupungin kaksi yhteispalvelupistettä Kaarinan ja Piikkiön keskustoissa tarjoavat palveluja kaikille kuntalaisille. Asiakaspalvelun tukena on hyvä jakaa asiakkaille kuvamateriaalia sisältäviä tai selkokieliä esitteitä ja muuta materiaalia. Myös omakielistä materiaalia voidaan tuottaa tarpeen mukaan esimerkiksi kaupungin verkkosivuille. Materiaalia tulisi tuottaa yhdessä yli organisaatorajojen.

Maahanmuuttaja-asiakkaita ohjataan myös Turussa Skanssin kauppakeskuksessa toimivalle Infotorille sekä International House Turkuun, jonka palvelut löytyvät Kauppatorin Monitorin tiloista. Turun International Housesta asiakas saa neuvontaa eri kielillä niin arjen toimintoihin, yrityksen perustamiseen kuin lakiasioihinkin.

5.2 Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma

Alkukartoituksessa arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeet. Alkukartoituksessa selvitetään tätä tarkoitusta varten tarvittavassa laajuudessa maahanmuuttajan aikaisempi koulutus, työhistoria, kielitaito sekä tarvittaessa muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat seikat. Kunnan tehtävänä on järjestää alkukartoitus työvoiman ulkopuolella oleville maahanmuuttajataustaisille henkilöille.

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. Kunnan tehtävänä on järjestää kotoutumissuunnitelma työvoiman ulkopuolella oleville maahanmuuttajataustaisille henkilöille.

5.3 Tulkkaus

Tulkkauspalvelut ostetaan Monetra Oy tulkkipalvelusta, jossa kaupunki on osakkaana. Tarpeen mukaan käytetään myös joitakin yksityisiä palveluntuottajia.

5.4 Asuminen

Kaarinaan kuntapaikalla tuleville pakolaisille sosiaalipalveluiden sosiaalityöntekijä etsii asunnon yhteistyössä Kaarinan vuokratalojen kanssa. Kaarinan vuokratalojen isännöinnistä vastaa Kiinteistö Oy Maininki. Kaarinan vuokratalot ja Maininki ovat sitoutuneet järjestämään asunnon kuntasijoitettaville pakolaisille. Kaarinassa asuvat maahanmuuttajat ovat keskittyneet pääosin Hovirinnan alueelle, jossa vuokra-asunnot pääsääntöisesti sijaitsevat. Kaupungin tavoitteena on ollut asuttaa maahanmuuttajia koko kaupungin alueelle ja asuntoja on pyritty järjestämään myös Piikkiöstä ja Voivalan alueelta.

Pienistä, kohtuuhintaisista asunnoista on jatkuvasti pulaa, eikä niitä ole tarjolla riittävästi kaupunkilaisten tarpeisiin nähden. Myös isompia perheasuntoja on tarpeeseen nähden vähänlaisesti. Tämä vaikuttaa erityisesti maahanmuuttajataustaisten perheiden arkeen, koska perheissä on usein keskimääräistä enemmän lapsia.

Asukkaiden puutteellinen kielitaito aiheuttaa joskus vaikeuksia taloyhtiöissä ja isännöinnissä. Sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja tekevät kaikkien kuntaan muuttaneiden luo kotikäynnin heti kuntaan muuton jälkeen. Näillä käynneillä pyritään varmistamaan, että uudet asukkaat osaavat toimia uudessa asuinympäristössä ja ymmärtävät järjestyssäännöt. Asumisen ohjausta ja neuvontaa pyritään antamaan myös heti lisää, mikäli ongelmia havaitaan myöhemmin. Konkreettinen toimenpide, jolla ongelmia pyritään ehkäisemään, on kuvallisten ja selkeiden opasteiden lisääminen sekä tiedottaminen esimerkiksi jätteenlajittelusta. Suomen pakolaisapu Naapuruussovittelun keskus on tuottanut asumisneuvonnan tueksi materiaalia.

Hyvinvointialueuudistuksen jälkeen vuoden 2023 alusta kunnan tehtäväksi jää kansainvälistä suojelua saavien asumisen järjestäminen ja siihen liittyvä ohjaus ja neuvonta.

5.5 Kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus ja esiopetus

Kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen käsikirjassa kielet, kulttuurit, uskonnot ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kokonaisuutta. Lasten kielelliset lähtökohdat otetaan aina huomioon. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tutustutaan lapsiryhmässä tai lähiympäristössä läsnä oleviin kieliin ja kulttuureihin. Käsikirja on käytännönläheinen, jotta sitä voidaan käyttää kasvattajien työkirjana. Käsikirja on tarkoitettu yhteiseksi koko Kaarinan kaupungin varhaiskasvatukselle.

Seuraava kaavio selventää, miten kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa toimitaan.

**KIELITIETOISESSA
VARHAISKASVATUKSESSA
JA ESIOPETUKSESSA**

- Tunnistetaan kielen keskeinen merkitys oppimisessa, opetuksessa, arvioinnissa ja kaikessa toiminnassa.
- Arvostetaan kaikkia lasten käyttämiä kieliä.
- Eri kielet näkyvät oppimisympäristössä luontevasti.
- Tunnistetaan eri kielisiin kohdistuvia asenteita ja keskustellaan niistä.
- Annetaan mahdollisuus lasten omien kielellisten resurssien monipuoliseen käyttöön.

**KULTTUURITIETOISESSA
VARHAISKASVATUKSESSA
JA ESIOPETUKSESSA**

- Edistetään kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteistä näkymistä osana lapsiryhmän arkea ja juhlaa.
- Tuetaan lapsen kulttuuri-identiteettien rakentamista tarjoamalla kokemuksia, tietoa ja taitoja eri kulttuuriperinnoistä esim. leikkien, ruokailuhetkien ja juhlien avulla.
- Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurien ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista.
- Lapsen identiteetin kehittymisen kannalta on tärkeää, että hän pystyy ilmaisemaan itseään ja ymmärtämään muita.
- Tuetaan lasta myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.
- Rohkaistaan lasta tutustumaan toisiin ihmisiin, kielisiin ja kulttuureihin.
- Toimitaan mallina lapsille erilaisten ihmisten myönteisessä kohtaamisessa.
- Kuunnellaan, tunnistetaan ja ymmärretään eri näkemyksiä sekä pohditaan omia arvoja ja asenteita.

**KIELITIETOINEN
KASVATTAJA**

- Ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä, oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja osallisuudessa.
- Ymmärtää oman äidinkielen merkityksen toista kieltä opeteltaessa.
- Keskustelee oman äidinkielen tai -kielten sekä toisen kielen kehittymisen vaiheista huoltajien kanssa.
- On tietoinen omasta tavastaan käyttää kieltä.
- Rakentaa vuorovaikutusta, joka takaa kaikkien lasten osallisuuden.
- Opettaa kuhunkin toimintaan liittyvää sanastoa.

5.6 Perusopetus

Kaarinan kaupunki järjestää inklusiivista perusopetukseen valmistavaa opetusta alakouluikäisille maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden suomen kielen taito ei vielä riitä perusopetuksen ryhmässä opiskeluun. Yläkouluikäiset oppilaat saavat valmistavaa opetusta Turussa.

Valmistavan opetuksen tavoitteena on edistää opetukseen osallistuvan oppilaan suomen kielen taitoa, tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa tarvittavia valmiuksia perusopetusta varten. Opetuksen tavoitteena on lisäksi tukea ja edistää oppilaan oman äidinkielen hallintaa sekä oman kulttuurin tuntemusta. Opetuksessa pääpaino on suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnoissa, joiden osalta tavoitteena on kehittyvä alkeiskielitaito.

Kaarinan kaupunki järjestää inklusiivista valmistavaa opetusta oppilaan lähikoulussa. Opetus on vuosiluokkiin sitomatonta ja etenee kunkin oppilaan oman oppimissuunnitelman mukaisesti. Tuntimäärä on 6-10-vuotiailla vähintään 900 tuntia ja vanhemmilla vähintään 1000 tuntia.

Ennen koulunkäynnin aloittamista kartoitetaan oppilaan koulunkäyntihistoria ja lähtötaso, joiden perusteella oppilaalle osoitetaan kotiluokka inklusiivisen valmistavan opetuksen ajaksi. Oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma, jossa määritellään inklusiivisen opetuksen lähtökohdat:

- oppilaan lähtötaso, kuten koulunkäyntihistoria, kielitaito ja oppilaan vahvuudet
- oppilaan henkilökohtaiset oppimistavoitteet
- opiskeltavat oppiaineet, niiden tuntimäärät sekä opetuksen sisältö
- oppilaan opinnot valmistavan opetuksen opetusryhmässä ja integrointi perusopetukseen
- ohjauksen järjestäminen ja mahdollisesti tarvittavat tukitoimet.

Valmistavaa opetusta annetaan noin vuoden ajan, minkä jälkeen oppilaan tuen tarve opintojen jatkoa varten kartoitetaan. Tavoitteena on, että oppilas pystyy valmistavan opetuksen jälkeen jatkamaan opiskelua tutussa luokassa lähikoulunsa perusopetuksen oppilaana.

Valmistavan opetuksen jälkeen oppilas:

- selviää suomen kielellä jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa
- on valmistautunut eri oppiaineiden opiskeluun
- osaa suomen kielen perusrakenteet ja eri aihepiirien perussanaston
- tietää lähiympäristöön, suomalaiseen luontoon, kulttuuriin, elinolosuhteisiin ja yhteiskuntaan sekä koulutukseen liittyviä perusasioita

- suhtautuu luottavaisesti tulevaisuuteensa Suomessa.

Suomi toisena kielenä

Suomea toisena kielenä opiskelevalla oppilaalla suomen kieli on sekä oppimisen kohde että sen väline koko kouluajan. Oppimäärän tehtävänä on kehittää oppilaan suomen kielen taitoa suunnitelmallisesti. Suomi toisena kielenä -opinnot ovat pohjana kaikille muille opinnoille. Opetuksessa otetaan huomioon muiden oppiaineiden sisältöjä, peruskäsitteitä ja sanastoa. Opetuksen päämääränä on antaa riittävät suomen kielen valmiudet perusopetukseen siirtymistä varten. Sisältöjen valintaa ohjaavat oppilaan oletettu vuosiluokka perusopetuksessa sekä ko. vuosiluokan keskeiset käsitteet eri oppiaineissa. Tavoitteena on, että oppilas saavuttaisi valmistavan opetuksen aikana kehittyvän alkeiskieli- taidon tason.

Oppilaan äidinkieli

Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteena on tukea ja edistää äidinkielen hallintaa, kulttuuri- taustan tuntemusta ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Oman äidinkielen hallinta luo edellytyksiä myös suomen kielen oppimiselle ja muiden oppiaineiden oppimiselle. Valmistavan opetuksen oppilaille järjestetään oman äidinkielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetus noudattaa opetus- suunnitelman perusteiden liitteessä kuvattuja oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteita, sisältöjä ja oppilaan oppimisen arviointia. Oppilaan oman äidinkielen hallintaa ja sen säilymistä tuetaan myös eri tavoin yhteistyössä perheen kanssa.

5.7 Perusopetuksen jälkeinen koulutus

Keskiasteen opetusta Kaarinassa järjestävät Kaarinan lukio, Kaarinan aikuislukio, Suomen kristillisen yhteiskoulun Toivonlinnan lukio sekä ammattiopisto Livia. Ammattiopisto Livia järjestää mm. maahanmuuttajille räätälöityä sosiaali- ja terveysalan perustutkintokoulutusta. Ammattiopisto Liviassa on tällä hetkellä 350 lähihoitajaopiskelijaa, joista 100-120 on maahanmuuttajataustaisia. Yhteishaussa puolet hakijoista ovat maahanmuuttajataustaisia. Liviassa on kokeilussa opintoryhmä, jolle annetaan kolmin- kertainen määrä suomen kielen opetusta normaaliin ryhmään verrattuna.

5.8 Suomen kielen opetus

Kaarinan kansalaisopistolla on sekä syys- että kevätkaudella yksi maahanmuuttajille kohdennettu suomen kielen kurssi. Kurssilla keskitytään oppimaan suomea arjen tarpeisiin. Kurssimaksua on tuettu Opetushallituksen opintosetelirahoituksella.

Myös joihinkin muihin opiston tarjonnassa oleviin kursseihin (liikunta-, musiikki- ja kädentaidot) on anottavissa Opetushallituksen myöntämää opintosetelilennusta. Tarvittaessa kansalaisopisto pystyy nopeasti reagoimaan ja luomaan maahanmuuttajille kohdennettua kurssitarjontaa.

Sateenkaari Koto ry:n Opetuskoti Mustikka järjestää suomen kielen opetusta, joka on suunnattu lähinnä maahanmuuttajataustaisille kotiäideille. Opetukseen ja muuhun opetuskodin toimintaan voivat osallistua myös kotoutumiskoulutuksen ulkopuolella olevat naiset.

5.9 Työllisyyspalvelut

Kaarinassa asuvat kotouttamispalveluiden piirissä olevat maahanmuuttajat asioivat Varsinais-Suomen TE-toimiston Turun toimipisteen kotouttamispalveluiden yksikössä. Kaarinassa ei ole saatavilla TE-toimiston kotouttamispalveluita. Toukokuussa 2022 voimaan tulevan uuden julkisen työvoima- ja yrityspalvelulain myötä TE-palveluita annetaan aiempaa enemmän kasvokkain ja asiakkaan kotikunnassa. Tämän toivotaan vaikuttavan myös TE-toimiston kotouttamispalveluiden saamiseen Kaarinassa. Kaarinan kaupungin työllisyyspalveluiden vastuulla on viimesijaisen työllisyyspalvelun antaminen, eli aktivointisuunnitelmien tekeminen ja sosiaalihuoltolain mukaisen kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen.

Maahanmuuttajien työttömyyden pitkittymisen yksi selittävä tekijä on puutteellinen kielitaito. Kaarinan kaupunki ostaa kuntouttavan työtoiminnan palvelua muun muassa Sateenkaari Koto ry:ltä, joka on erikoistunut etenkin maahanmuuttajanaisten palveluihin. Lisäksi Kaarina on perustettu kuntouttavan työtoiminnan ryhmä, jonka kohderyhmänä on maahanmuuttajamiehet. Sateenkaari Koton toiminnan pääpaino on työmarkkinataitojen lisäämisen lisäksi kielitaidon parantaminen. Lisäksi työllisyyspalvelut tarjoavat pitkäaikaistyöttömille erilaisia mahdollisuuksia työllistyä palkkatuella kaupungin eri yksiköihin. Työllistämisyksiköt pyritään järjestämään siten, että asiakkaan kielitaito otetaan huomioon sopivaa paikkaa etsittäessä. Työllisyyspalvelut järjestävät terveystarkastuksia kaarinalaisille työttömille työnhakijoille. Terveystarkastuksissa, kuten muissakin palveluissa, on mahdollista käyttää myös tulkkausapua.

Kaupunki arpoo vuosittain kesätyöpaikkoja 16–25-vuotiaille kaarinalaisille. Kesätyöt ovat maahanmuuttajanuorille tärkeä väylä työelämään ja työntekoon tutustumiseen. Sosiaalipalveluiden asiakaina olevat nuoret ohjataan hakemaan kesätöitä. Kesällä 2022 Kaarina ottaa käyttöön myös uuden nuorille suunnatun kesäyrittäjyyssetelin.

Kaarinassa oli muun kuin suomen- tai ruotsinkielisiä työttömiä työnhakijoita tai lomautettuja joulukuussa 2021 121 henkilöä. Suurimmat ryhmät olivat kansalaisuuden perusteella virolaiset (11 henkilöä), irakilaiset (7 henkilöä) ja venäläiset (7 henkilöä). Vuoden 2021 aikana kaarinalaisille työnhakijoille tehtiin yhteensä 76 kotoutumissuunnitelmaa Varsinais-Suomen TE-toimistossa.

5.10 Sosiaalipalvelut

Kotoutumislain piiriin kuuluvilla maahanmuuttajilla on oikeus sosiaalihuoltolain ja erityislakien mukaisiin palveluihin samoilla ehdoilla kuin kunnan muillakin asukkailla. Sosiaalipalveluissa maahanmuuttajapalveluiden asiakkaina ovat kotoutumisvaiheessa olevat yhden hengen taloudet, pariskunnat sekä perheet. Maahanmuuttajapalveluissa on vakituinen sosiaalityöntekijä ja lisäksi sosiaaliohjaaja, jonka työajasta noin 60 % on suunnattu maahanmuuttajien kanssa työskentelyyn.

Sosiaaliohjaaja ja sosiaalityöntekijä tapaavat yhdessä kuntaan muuttavat sosiaalipalveluiden piirissä olevat pakolaiset ja antavat ohjausta ja neuvontaa sekä sopivat asiakkaan kanssa tehtävän jatkotyöskentelyn painopistealueista. Työskentelyssä käytetään yleensä tulkkausta. Alkuvaiheessa työskentely keskittyy asumiseen, toimeentuloon sekä arkielämän palveluihin. Lisäksi asiakkaita ohjataan terveyspalveluihin ja varmistetaan että työllistymiseen ja koulutukseen liittyvät asiat ovat kunnossa. Tarvittaessa asiakkaita ohjataan ja avustetaan muun muassa päivähoitopaikan hakemisessa ja harrastustoiminnan löytämisessä. Sosiaalipalveluiden työntekijät työskentelevät tiiviissä yhteistyössä myös muiden toimijoiden kanssa kuten esimerkiksi TE-toimiston, terveyskeskuksen, alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen pakolaisen edustajan kanssa.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleeille pakolaisille ostetaan kotoutumislain mukaisia jälkihuoltoon rinnastettavia tukitoimenpiteitä sekä nuoren itsenäistymistä tukevia palveluita Familiar Oy:n tai Ehjä ry:n kautta. Palveluntuottajien ohjaajat työskentelevät sosiaalityöntekijän ja asiakkaan kanssa yhdessä asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Perhekeskus edistää lasten ja perheiden hyvinvointia ja terveyttä ja tarjoaa vanhemmille ja lapsille varhaista tukea ja apua. Perhekeskuksen lapsiperheiden sosiaalipalvelujen tavoitteena on tukea ja vahvistaa vanhempia kasvatustehtävässään. Perhekeskuksen palvelut ovat pakolaisten käytettävissä, kuten muillakin kuntalaisilla. Perhekeskuksen palveluilla pyritään vahvistamaan lapsen kasvua ja kehitystä suojaavia tekijöitä sekä tukea perheen arkea arkiympäristöissä. Avoimen kohtaamispaikkatoiminnan avulla tavoitteena on vahvistaa lasten ja vanhempia sosiaalista verkostoa sekä osallisuutta. Perhekeskuksen kautta on mahdollista ohjautua myös muiden palveluiden piiriin, kuten järjestöjen tuottamiin vertaisryhmiin tai Sateenkari Koto Ry:n Opetuskoti Mustikkaan. Eri toimijoiden monialaisen yhteistyön tavoitteena on mahdollistaa palveluiden saaminen "yhden luukun" periaatteella.

Perhekeskukseen maahanmuuttaja-asiakkaat ohjautuvat useimmiten sosiaalipalveluiden kautta. Suorat yhteydenotot ovat olleet vähäisiä. Kynnys ottaa perhetyötä vastaan on maahanmuuttajaperheissä lähtökohtaisesti korkea. Jatkossa tulee kiinnittää huomiota siihen, miten peruspalveluista ohjataan ja tuetaan ottamaan matalan kynnyksen perhepalveluita vastaan silloin, kun asiakkaan kieli ja kulttuuri ovat työntekijälle vieraita.

Lastensuojelussa pakolaiset ja muut maahanmuuttajat ovat oikeutettuja samoihin palveluihin kuin muutkin kuntalaiset. Lastensuojelun asiakkaiksi tulevien maahanmuuttajaperheiden tarvitsemat palvelut arvioidaan yksilöllisesti kunnassa ja tarvittaessa käytetään ostopalveluita.

lääkkäille maahanmuuttajille tarkoitettuja erityisiä palveluita ei ole ja he ovat oikeutettuja samoihin palveluihin kuin muutkin kuntalaiset. lääkäät maahanmuuttajanaiset voidaan ohjata opetuskoti Mustikan toimintaan mukaan.

Vammaisfoorumi ry:n alaisuudessa pääkaupunkiseudulla ja internetissä toimiva vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilma tuottaa materiaalia ja neuvontapalveluja selkokielellä ja eri maahanmuuttajakielillä. Vammaisen maahanmuuttajan palveluopas löytyy internetistä useilla eri kielillä. (<http://www.tukikeskushilma.fi>). Opas on todettu myös Kaarinassa käyttökelpoiseksi ja tietoa siitä levitetään sekä työntekijöille että asiakkaille.

5.11 Terveyspalvelut

Terveyskeskuksessa on nimetty pakolaisasioiden yhdyshenkilö. Maahanmuuttajille tarjotaan samat terveyspalvelut kuin muillekin kuntalaisille. Sosiaalipalveluiden sosiaalityöntekijä ilmoittaa kuntaan muuttavat pakolaiset terveyskeskuksen pakolaisyhdyshenkilölle, joka huolehtii, että heidät kirjataan asianmukaisesti terveyspalveluiden asiakastietojärjestelmään. Kun pakolainen muuttaa kuntaan, selvittää terveyskeskuksen pakolaisyhdyshenkilö hänen taustansa terveystietojen saamiseksi. Henkilölle tehdään nk. "maahantulotarkastus", mikäli sitä ei ole aiemmin Suomessa tehty. Alkutarkastuksessa tehdään normaali terveystarkastus sekä seulotaan mahdolliset tartuntataudit ja perussairaudet laboratorio- ja röntgentutkimusten avulla.

Äitiysneuvolapalvelut ovat pakolaisille samat kuin muillekin kuntalaisille. Käynneille pyritään varamaan tulkki. Erityisongelmista (ympärileikkaus, anemia jne.) kärsivät maahanmuuttajat lähetetään tarvittaessa erikoissairaanhoidon TYKS:iin. Myös lastenneuvolapalvelut ovat pakolaisille samat kuin muillekin kuntalaisille. Tulkkipalvelua käytetään asiakkaan neuvolakäynnillä aina. Käynnillä voi olla mukana perheen kanssa työskentelevä perhetyöntekijä tai muu perheen ohjaaja, joka varmistaa ohjeiden yhteisen kuulemisen ja käyttöönoton perheen kotona.

Psykiatrian palvelut ovat pakolaisten käytettävissä kuten muillakin kuntalaisilla. Tarvittaessa pakolais-taustainen asiakas voidaan ohjata Turun Kriisikeskukseen, jossa on vahvaa pakolais- ja traumatyön osaamista. Kriisikeskus edellyttää maksusitoumusta, jonka myöntämisestä vastaa sosiaalipalvelut.

5.12 Vapaa-ajan palvelut

Vapaa-ajan palvelut (kansalaisopisto, kirjasto, kulttuuritapahtumat, nuorisopalveluiden tilat, tapahtumat, retket ja leirit sekä liikuntapalveluiden tilat ja tapahtumat) ovat maahanmuuttajien käytössä samoin perustein kuin muidenkin kuntalaisten. Maahanmuuttajien tietämystä kaupungin tapahtumista ja palveluista tulisi edelleen vahvistaa kohdennetulla ja monikielisellä viestinnällä. Erityisesti lapsiperheille suunnattuja tapahtumia on markkinoitu myös maahanmuuttajille ja näin tullaan tekemään jatkossakin.

Kaikilla nuorisotiloilla ja nuorisopalveluiden muissa toiminnoissa käy maahanmuuttajataustaisia niin varhaisnuorten kuin nuortenkin toiminnoissa. Nuorisotyöhön osallistuminen on aina lapsille ja nuorille vapaaehtoista. Erityisnuorisotyöntekijän, etsivien nuorisotyöntekijöiden ja uraohjaajan palvelut kohdentuvat maahanmuuttajille samoin kriteerein kun muillekin lapsille ja nuorille.

Turun seudulla toimii aktiivisia yhdistyksiä, joiden tavoitteena on maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen ja maahanmuuttajat osallistuvatkin ko. yhdistysten harrastustoimintaan ja näistä mahdollisuuksista pyritään tiedottamaan myös sosiaalipalveluiden kautta.

Kirjastopalvelut

Kaarinan kaupunginkirjasto on osa varsinaissuomalaisten kirjastojen yhteenliittymää, Vaski-kirjastoja. Vaski-kirjastot tuottavat selkokielistä materiaalia kirjastopalveluista sekä ohjeita kirjastojen käyttöön eri kielillä. Vaski-kirjastoissa, tulevaisuudessa myös Kaarinassa, järjestetään monikielistä kulttuuritoimintaa, kuten eri kulttuurien esittelyjä ja monikielisiä satutunteja. Kaarinassa maahanmuuttajien palveluista vastaavat lasten ja nuorten osastolla nuorten palveluista vastaava kirjastonhoitaja sekä aikuisten osastolla erityisryhmien palveluista vastaava informaatikko. Informaatikko osallistuu sekä kaupungin kotouttamistyöryhmän että Keskustan aluetyöryhmän toimintaan. Keskustan aluetyöryhmän toiminnan yksi painopiste on juuri maahanmuuttajien kotouttaminen.

Kaarina-taloon vuonna 2017 valmistuneessa uudessa pääkirjastossa on kiinnitetty erityistä huomiota esteettömyyteen ja saavutettavuuteen. Esteettömyys ja saavutettavuus on ulotettu tilojen lisäksi myös kirjaston aineistoon. Kirjaston yhtenä painopistealueena on erityisryhmien kirjastopalvelujen kehittä-

minen. Aikuisten osastolle on perustettu työryhmä kehittämään ja toteuttamaan erityisryhmien palveluja. Kehittäminen on aloitettu ikääntyville tarkoitetuista palveluista. Muiden erityisryhmien, kuten maahanmuuttajien, palvelut otetaan kehitystyön kohteeksi asteittain kirjaston resurssien mukaan.

Kirjasto tekee maahanmuuttajien palveluita kehittäessään yhteistyötä paitsi alueen muiden kirjastojen myös oman kaupungin muiden toimijoiden, kuten päiväkotien, koulujen ja sosiaalitoimen kanssa. Lisäksi kirjasto tekee yhteistyötä paikallisten järjestöjen ja yhdistysten, kuten Pikku-Mustikan ja SPR:n, kanssa. Näin kehitetään kattava paikallinen yhteistyöverkosto maahanmuuttajien kirjastopalvelujen tarpeisiin. Kirjasto voi tarjota paitsi maahanmuuttajille kohdennettuja satutunteja myös lukupiirejä, kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetusta, kirjaston palvelujen ja aineistojen esittelyä sekä keskustelukerhotoimintaa. Lisäksi kirjastoon tilataan erikielisiä kirjakokoelmia Monikielisestä kirjastosta.

Maahanmuuttajien palvelujen kehittämisessä hyödynnetään erilaisia hankkeita. Käynnissä on AVI-rahoitteinen hanke Kirjasto osaksi maahanmuuttajien arkea. Hanke jatkuu vuoden 2022 elokuun loppuun asti. Hankkeen puitteissa on koulutettu kirjaston henkilökuntaa käyttämään selkokieltä ja kohtaamaan asiakkaita eri kulttuureista. Hankkeen avulla on pystytty jatkamaan Pikku-Mustikan selkolukupiiriä ja Suomen sanat verkossa –koulutukset ovat korvanneet keskustelukerhot, joita ei ole voinut järjestää korona-aikana. Nuorille on järjestetty kaksi rap-työpajaa. Muutamia hankkeeseen liittyviä tapahtumiakin on onnistuttu järjestämään, esimerkiksi iranilaissyntyisen Hamy Ramezanin elokuvista koostunut elokuvapäivä ja Viro-ilta. Mikäli koronatilanne helpottaa vuoden 2022 puolella hankkeen puitteissa järjestetään lisää eri kulttuureita esitteleviä tapahtumia. Hankkeen tavoitteena on tehdä kirjastolle maahanmuuttajien palvelujen kehittämissuunnitelma.

Kirjaston kokoelma on tilanpuutteen takia pääasiassa suomenkielinen. Kaunokirjallisuutta on tarjolla sekä lapsille, nuorille että aikuisille myös ruotsiksi ja englanniksi. Turun kaupunginkirjastolla on Vaski-kirjastojen laajin kokoelma muilla kuin kotimaisilla kielillä. Tämä kokoelma on kaikkien Vaski-kirjastojen asiakkaiden käytettävissä ilman varausmaksua. Myös Vaskin yhteiset e-aineistot ovat maksutta kaikkien Vaskin kirjastokortin omistavien käytettävissä. Kaarinan kirjastosta voi lainata fyysisinä kappaleina selkokielistä kirjallisuutta, äänikirjoja ja kielikursseja. Lisäksi Monikielisestä kirjastosta voidaan tilata kokoelmia Kaarinan kirjaston maahanmuuttaja-asiakkaiden tarpeisiin.

6. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa kotoutumisen edistämiseksi

Kaarinan sosiaalipalveluissa tehdään yhteistyötä maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi muun muassa Suomen Punaisen ristin Kaarinan osaston sekä Sateenkaari Koto ry:n kanssa. Suomen Punaisen ristin Kaarinan osasto on pitkään järjestänyt ystävätoimintaa iäkkäille ja vapaaehtoistoiminnan lisääntyä yhdistyksessä ystäviä on riittänyt myös maahanmuuttajille. Lisäksi SPR:n vapaaehtoiset voivat tarvittaessa toteuttaa Arjen Apu -palvelua, jonka tarkoituksena on kolmen tapauksiskerran aikana auttaa maahanmuuttajaa asettumaan uuteen kotikuntaan. Palvelussa vapaaehtoiset auttavat arjen asioissa ja esittelevät lähiympäristöä, mutta eivät hoida ns. virallisia asioita. SPR tekee yhteistyötä myös Kaarinan kirjaston kanssa ja on mukana järjestämässä Sateenkaari Koto ry:n Opetuskoti Mustikan kielikoulutusta. SPR järjestää myös lapsille läksyapua (LäksyHelppi). Lisäksi SPR:n vapaaehtoiset koordinoivat vaatteiden ja kodintarvikkeiden keräystä, jonka kautta saatuja lahjoituksia jaetaan sosiaalipalveluiden tiedossa oleville avuntarvitsijoille.

Sateenkaari Koto ry:n Yhdessä Oppien Kohti tulevaa -hanke on tuottanut Kaarinassa vuosina 2021-2022 Hovirinnassa maahanmuuttajanaisille ja -lapsille avoimen kohtaamispaikan, suomen kielen ja arjen taitojen opetusta sekä kulttuuritietoista palveluohjausta. Opetuskotitoiminta on tavoittanut laajasti alueen maahanmuuttajanaiset. Opetuskotitoiminnan lisäksi hankkeen aikana vapaaehtoiset, ammattilaiset ja maahan muuttaneet naiset ovat kehittäneet yhdessä mentoritoimintamallin, jonka tarkoituksena on lisätä maahan muuttaneiden naisten ja perheiden hyvinvointia sekä edistää sosiaalista osallisuutta. Vapaaehtoiset mentorit kulkevat maahan muuttaneen naisen rinnalla, tukien ja kannustaen niissä asioissa joissa mentoroitavat kokevat tukea tarvitsevan. Malli sisältää matalan kynnyksen vapaaehtois- ja vertaistoimintaa sekä yhteisöllisiä toimintamenetelmiä.

MLL järjestää Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toimintaa, jossa maahan muuttanut äiti saa itselleen MLL:n kouluttaman vapaaehtoisen ystävän. Ystävät tutustuvat toisiinsa yhteisen tekemisen lomassa ja samalla maahanmuuttajaäiti saa mahdollisuuden harjoitella suomen kieltä.

Kaupungin sisällä toimii eri toimialojen edustajista muodostettu kotouttamistyöryhmä, joka on myös toiminut tämän kotouttamisohjelman valmistelun ohjausryhmänä. Ryhmä kokoontuu 2-4 kertaa vuodessa vaihtamaan kuulumisia ajankohtaisista kotoutumiseen liittyvistä aiheista tai käsittelemään jotain tiettyä teemaa kotoutumiseen liittyen. Tämän työryhmän lisäksi kotoutumispalveluiden työntekijät kuuluvat useaan seudulliseen verkostoon, joissa käsitellään maahanmuuttajiin ja kotoutumiseen liittyviä teemoja.

Tulevaisuudessa kotoutumisen edistämässä kolmannella sektorilla tulee olemaan yhä suurempi rooli ja yhteistyön vahvistamiseen onkin syytä panostaa. Lisäksi toimiva ja tiivis yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen kanssa on keskeisessä asemassa, jotta kotoutumista edistävien palveluiden kokonaisuus on mahdollisimman kattava.

7. Etnisen tasa-arvon ja hyvien väestösuhteiden edistäminen sekä syrjinnän ehkäisy

Kotoutumislain yhtenä tavoitteena on kotoutumisen kaksisuuntaisuuden edistäminen ja maahanmuuttajien osallisuuden lisääminen. Lain tarkoituksena on myös edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Vuonna 2004 voimaan astunut yhdenvertaisuuslaki velvoittaa viranomaisia laatimaan yhdenvertaisuussuunnitelman, joka sisältää konkreettiset toimenpiteet rasismien ja syrjinnän torjumiseksi.

Hyvät etniset suhteet edistävät maahanmuuttajien kotoutumista sekä osallisuutta, kun taas kielteiset asenteet eri väestöryhmien välillä, syrjintä ja rasismi aiheuttavat turvattomuutta ja vähentävät eri väestöryhmien vuorovaikutusta ja siten vaikeuttavat kotoutumista. Väestöryhmien väliset suhteet ja asenneilmapiiri vaikuttavat merkittävästi maahanmuuttajien kotoutumiseen ja mahdollisuuteen osallistua yhteiskuntaan.

Hyvien etnisten suhteiden ja eri väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu arkipäivän tilanteissa ja lähiyhteisöissä. Suomessa ja myös Kaarinassa on havaittavissa maahanmuuttajataustaisen väestön keskittymistä tietyille asuinalueille, mikä on monella tapaa ongelmallista ja vaikuttaa muun muassa siihen, miten suomen kieltä opitaan. Huomiota tuleekin kiinnittää siihen, etteivät maahanmuuttajataustaiset nuoret syrjäydy koulutuspoluilta esimerkiksi kielitaidon puutteiden vuoksi. Nykytilanteessa ja tulevaisuudessa etnisten ryhmien hyvien väestösuhteiden edistämisen tulisi olla kunnan kotouttamistyössä keskeisessä asemassa. Tällä on suuri merkitys myös hyvinvointialueen palvelutarpeiden näkökulmasta. Myös sekä kunnan että hyvinvointialueen työntekijöiden kulttuuriin osaamiseen tulisi panostaa, koska se edistää palveluiden toimivuutta ja vaikuttavuutta, kun monikulttuurisuus kunnassa lisääntyy.

Kaarinan kaupunki pyrkii edistämään hyviä etnisiä suhteita ja kulttuurien välistä vuoropuhelua lisäämällä maahanmuuttajien osallisuutta ja kannustamalla heitä osallistumaan aktiivisesti vapaa-ajan aktiviteetteihin ja yhdistystoimintaan. Keskeisiä asioita ovat hyvä ja ymmärrettävä viestintä ja osallistumiskynnyksen madaltaminen. Verkkosivujen kielivaihtoehtojen pyritään lisäämään ja eri kielisten infomateriaalia tuotetaan mahdollisuuksien mukaan. Kaupungin tapahtumatiedottamista ja tapahtumakalenterista tiedottamista on kehitettävä, jotta myös maahanmuuttajat saavat tietoa tapahtumista.

Viranomaiset voivat tukea hyviä etnisiä suhteita kehittämällä palveluita, tarjoamalla tiloja eri väestöryhmien kohtaamisille, edistämällä vuoropuhelua, tarjoamalla maahanmuuttajille tietoa osallistumismahdollisuuksista, tekemällä aktiivista asennetyötä, jakamalla tietoa maahanmuutosta ja eri kulttuureista, tukemalla maahanmuuttajien omien järjestöjen toimintaa sekä edistämällä viranomaisten ja maahanmuuttajayhteisöjen välistä vuorovaikutusta. Pitää myös pyrkiä siihen, että alkuperäiset asukkaat saavat oikeaa tietoa maahanmuuttajista, uusista kulttuureista maassa ja mahdollisuuksia tutustua maahanmuuttajiin.

Maahanmuuttajien oman järjestötoiminnan kehittäminen sekä maahanmuuttajien osallistuminen perinteisten suomalaisten järjestöjen toimintaan ovat tärkeitä kotoutumista edistäviä tekijöitä. Kantaväestön ja maahanmuuttajien yhteistoiminta asuinalueilla ja erilaisissa yhdistyksissä sekä harrastuksissa on tärkeää vuorovaikutusta edistävää työtä. Esimerkiksi vapaa-ajan palveluilla on merkittävä rooli kotouttamisessa.

8. Kotoutumisen edistämisen kehittämistarpeet ja -toimenpiteet

Kaarinan kaupunki pyrkii palveluillaan vastaamaan myös maahanmuuttajien palvelutarpeisiin ja edesauttamaan integraatiota, kotoutumista ja osallisuutta. Kaupungin arvot - yhdessä, avoimesti ja asiakaslähtöisesti - näkyvät niin palvelujen tuottamisessa kuin niiden kehittämisessäkin.

Kotouttamishjelmaa valmisteltaessa kotoutumisen edistämisen kehittämistarpeita ja -toimenpiteitä kartoitettiin ja koottiin kotouttamistyöryhmässä sekä kyselyllä, joka lähetettiin eri vastuualueiden johdoryhmille ja kolmannen sektorin toimijoille. Kysely tehtiin alla olevista teemoista

- neuvonta ja ohjaus
- koulutus, osaaminen ja oppiminen
- aktiivisuus, osallisuus ja vapaa-aika
- terveys ja hyvinvointi
- työllisyys ja yrittäjyys
- hyvien väestösuhteiden edistäminen.

Maahanmuuttajien työllisyyden ja yrittäjyyden näkökulmasta kehittämistarpeita ja -toimenpiteitä kartoitettiin keskustelutilaisuudessa, johon osallistui Kaarinan kaupunginjohtaja ja sosiaali- ja terveysjoh-

taja sekä edustajat Varsinais-Suomen ELY-keskuksesta, Varsinais-Suomen TE-toimiston kotoutumispalveluista, Kaarinan Kehitys Oy:stä, Kaarinan yrittäjät ry:stä, Turku Science Parkista ja ammattipiiri Liviasta. Tilaisuudessa pohdittiin keinoja maahanmuuttajien työllisyyden ja yrittäjyyden edistämiseksi sekä koottiin ajatuksia siitä, miten kotouttamisohjelmassa voidaan huomioida Varsinais-Suomen maahanmuuttostrategian tavoitteet konkreettisesti.

Taulukossa 1 on kuvattu kotoutumisen edistämisen kehittämistarpeet ja toimenpiteet sekä nimetty vastuutaho, joka vastaa siitä, että tavoitteisiin päästään.

Taulukko 1. Kotoutumisen edistämisen kehittämistarpeet ja toimenpiteet

Kehittämistarve	Kehittämistoimenpide	Vastuualue/ Vastuutaho
Kotouttamislain mukaisten palveluiden organisointi ja resursointi kunnassa hyvinvointialueuudistuksen jälkeen	Kuntaan jää hyvinvointialueuudistuksen jälkeen maahanmuuton, pakolaisuuden ja kotoutumisen asiantuntijuutta ja erityisosaamista vaativia tehtäviä, jotka sisältävät myös asiakastyötä. Riittävän resurssin osoittaminen näihin tehtäviin.	Kunnan johto
Kunnan ja hyvinvointialueen kotouttamistyön yhdyspinnan toimivuuden ja sujuvan yhteistyön varmistaminen	Kuntaan tulee nimetä vastuuhenkilö, joka vastaa yhdyspintatyöstä hyvinvointialueen suuntaan.	Kunnan johto
Kunnan ja TE-toimiston kotouttamistyön yhdyspinnan toimivuuden ja sujuvan yhteistyön varmistaminen	Kuntaan tulee nimetä vastuuhenkilö, joka vastaa yhteistyöstä TE-toimiston kanssa maahanmuuttajien palveluissa.	Kunnan johto
Kunnan ja kolmannen sektorin yhteistyön lisääminen maahanmuuttajien palveluissa	Kuntaan tulee nimetä vastuuhenkilö, joka vastaa yhteistyöstä kolmannen sektorin kanssa maahanmuuttajien palveluissa.	Kunnan johto

<p>Kotouttamistyöryhmän kehittäminen ja toiminnan vakiinnuttaminen</p>	<p>Kunnassa nimetään vastuhenkilö, joka toimii kotouttamistyöryhmän koollekutsujana ja puheenjohtajana. Lisäksi nimetään maahanmuuttaja-asioiden yhdyshenkilöt eri palvelualueilta. Työryhmässä tulisi olla edustajia myös sote-palveluista.</p> <p>Työryhmässä jaetaan aktiivisesti tietoa ja kehitetään osaamista maahanmuuttajiin ja monikulttuurisuuteen liittyen.</p>	<p>Kaikki palvelualueet</p>
<p>Monikulttuurisuusosaamisen lisääminen</p>	<p>Säännöllinen koulutus kotouttamistyöryhmälle ja kaupungin henkilöstölle (esim. vihapuheen käsittelyyn ja maahanmuuttajien kohtaamiseen koulutusta).</p>	<p>Kotouttamistyöryhmä ja kaikki palvelualueet</p>
<p>Eri väestöryhmien huomioiminen viestinnässä ja tiedottamisessa</p>	<p>Verkkosivujen kielivaihtoehtojen lisääminen, eri kielisten infomateriaalien lisääminen palveluiden verkkosivuille kaupungin viestinnän koordinoimana.</p>	<p>Kaikki palvelualueet/viestintä</p>
<p>Maahanmuuttajaväestön aktiivisuuden, osallisuuden edistäminen ja vapaa-ajan toiminnan kehittäminen</p>	<p>Viestinnän ja tiedonkulun parantaminen niin, että eri kieli- ja kulttuuriryhmiä huomioidaan mahdollisuuksien mukaan. Aktiivinen tiedottaminen eri kanavissa erilaisista tapahtumista. Asiakastytyväisyyskyselyjen tekeminen ja maahanmuuttaja-asukkaiden osallistaminen palveluiden kehittämisessä.</p> <p>Maahanmuuttajille kohdennettu oma harrastustoiminta (pyöräilykurssit ja uimakoulut aikuisille)</p>	<p>Kaikki vastuualueet</p>

	sekä maahanmuuttajien kannustaminen yhdistystoimintaan.	
Hyvien väestösuhteiden edistäminen	Sellaisten palveluiden tunnistaminen, joissa maahanmuuttajien kulttuurisensitiivisen palvelun tarjoaminen on tarpeellista (esim. monikieliset ohjaajat palvelualueilla). Negatiivisiin ilmiöihin, kuten jengiytymiseen, puuttuminen monialaisesti mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Aktiivinen asennetyö, tiedon jakaminen maahanmuutosta ja eri kulttuureista sekä viranomaisten ja maahanmuuttajayhteisöjen välisen vuorovaikutuksen edistäminen.	Kaikki palvelualueet
Suomen kielen taitojen vahvistaminen	Erilaisten kielikurssien ja suomi toisena kielenä kurssien järjestäminen. Työelämälähtöisten kielikoulutusten markkinointi kunnassa.	Sivistyspalvelut/ Kaarinan kansalaisopisto, Kaarinan Kehitys Oy
Maahanmuuttajien asumisen mahdollistaminen koko kaupungin alueella	Pyritään siihen, ettei maahanmuuttaja-asukkaiden asuminen keskity pelkästään Hovirinnan alueelle, vaan asumismahdollisuuksia on koko kaupungin alueella.	Kiinteistö Oy Kaarinan vuokratalot, Kaarinan kaupunkikehityspalvelut, kaupungin johto
Oppisopimuskoulutuksen laajamittaisempi hyödyntäminen	Markkinoidaan palveluissa mahdollisuutta oppisopimuskoulutukseen.	Kaikki palvelualueet, Kaarinan Kehitys Oy
Maahanmuuttajien työllisyyden ja yrittäjyyden lisääminen	Työelämälähtöisen kielikoulutuksen markkinointi, maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, maahanmuutta-	Kaarinan Kehitys Oy, työllisyyspalvelut, henkilöstöpalvelut

	jien yritysneuvontaan panostaminen, oppisopimuskoulutuksen laajamittaisempi hyödyntäminen, anonyymi rekrytointi.	
--	--	--